

Výlet do nedávné historie českého lékárenství

Nahlédněte s námi zpátky do minulosti, jak fungovaly lékárny před 30 a více lety. Mnohé se za tu dobu změnilo. Od přechodu z papírového receptu na elektronický, objednávání léčiv a jejich dostupnost až po prostředí v lékárně. Ať už byla doba jakákoli, lékárníci tu vždy byli a budou hlavně proto, aby pečovali o pacienty a pomáhali při léčbě zdravotních obtíží. V jakékoli době, za jakýchkoli podmínek.

PŘEDSTAVENÍ PAMĚTNÍKŮ

Alena Dušková je laborantka, která pracovala v lékárně dlouhých 43 let, v dnešní době se věnuje zásobování zdravotnických a sociálních zařízení. K farmacii se dostala přes zálibu v léčivých bylinách.

PharmDr. Marta Tichá pracuje za tárou již krásných 40 let. Pochází z lékárenské rodiny a prostředí lékárny se jí zalíbilo natolik, že se rozhodla pro studium farmacie.

PharmDr. Dan Chládek je v současné době provozním ředitelem LÉKÁREN ipc. Lékárníkem se stal před 29 lety. Dětství trávil u dědečka v lékárně. Být lékárníkem mu přišlo jako zajímavé a prestižní povolání. Na vesnici bývali nejváženějšími občany pan doktor, pan lékárník a farář. Chtěl být jedním z nich, ale na faráře se necítil :-)

Všichni tři společně pracovali v naší první lékárně U Zlatého lva na Velkém náměstí v Hradci Králové. Nejvíce je bavila příprava léčivých přípravků v laboratoři, protože dříve se většina léků připravovala přímo v lékárně, nebývalo tolik tzv. hromadně vyráběných léčivých přípravků (HVLP), jako je tomu dnes.

Také je velmi bavila komunikace s pacienty a pomáhat jim při řešení zdravotních obtíží, rozumět lékům, znát jejich složení a na co jsou určeny.

ZPÁTKY DO MINULOSTI

Jakým vývojem prošly recepty?

Dříve byly recepty papírové a vypsané ručně lékařem. Když lékárník převzal recept od pacienta, tak prvním úkolem bylo zjistit, jaký lék pan doktor předepsal (rukopis lékařů patřil mezi ty méně čitelné). Poté zkontroloval dávkování a vyexpedoval lék pacientovi. Od zavedení elektronického receptu odpadla část hodná grafologa. Dnes se eRecept načte přímo do počítače přes QR kód, 9 místný kód či z občanského průkazu a lékárník ihned ví, jaký léčivý přípravek lékař předepsal, a může ho rychleji vydat pacientovi.

Co se dělo s recepty dál?

V 90. letech se každý recept ocenil cenou léku a ceny se sečetly na obrovské páskové kalkulačce. Po stu kusech se recepty opáskovaly a posílaly na zdravotní pojišťovnu. S příchodem počítačů se recepty zanášely do počítače, všechny

údaje se přenesly na disketu a ta se odesílala na zdravotní pojišťovnu. V dnešní době eReceptu/ePoukazů vše dělá software - vygeneruje sestavu pro zdravotní pojišťovnu a lékárník ji elektronicky odešle. Pokud se výjimečně vyskytne v lékárně papírový recept, tak se musí zadat do systému, elektronicky odeslat a v papírové formě poslat na pojišťovnu. Výhoda eReceptu/ePoukazu pro pacienty je ta, že nemusí chodit k lékaři pro recept/poukaz na léčivé přípravky/zdravotnické pomůcky, které dlouhodobě užívají, když nemají

JAKÉ NEJVÝRAZNĚJŠÍ ZMĚNY SE V LÉKÁRENSTVÍ ZA DOBU VAŠÍ KARIÉRY STALY?

Zavedení počítačů – s příchodem počítačů do lékáren se začala postupně automatizovat práce, např. recepty se dříve posílaly na zdravotní pojišťovnu ve svazcích po 100 ks, dnes software eReceptu vygeneruje sestavu pro pojišťovnu automaticky. Počítače přinesly nejen výhodu automatizace, ale také možnost přístupu k informačním zdrojům o léčivých přípravcích online.

Změna objednávání – od dlouhých 3-4týdenních lhůt se dnes dostáváme k závozu z distribuce několikrát denně.

Zavedení eReceptu/ePoukazu – přispělo ke zjednodušení práce lékárníka a většímu pohodlí pro pacienty, eliminovalo falšování receptů a zjednodušilo zpracování pro zdravotní pojišťovny.

Pokles Magistraliter² přípravy – vzestupem výroby HVLP¹ přípravků se Magistraliter příprava pomalu z lékáren vytrácí. Přesto je pozice lékárníka i nadále velmi důležitá, je největším odborníkem na léčiva.

Množství lékáren – dříve bylo výrazně méně lékáren, než bylo potřeba. Dnes je tomu naopak.

pravidelnou kontrolu. Pro lékárníky je výhoda, že systém sám hlídá, kdo eRecept/ePoukaz preskriboval a jakou má platnost. Zamezilo se tím falšování receptů, což byl v dobách papírových receptů častý jev.

Co bylo dříve možné a dnes už je to zcela nemožné?

Bývalo častým jevem, že se někteří pacienti snažili recept falšovat. V dnešní době je to prakticky nemožné kvůli systému eReceptu. Občas se někdo pokusí předložit falešný recept, ale ten už vzbuzuje pozornost lékárníků tím, že je papírový.

Některé volně prodejné léky obsahovaly návykové látky, které jsou dnes vázány pouze na lékařský předpis. Lidé tyto léčivé přípravky hojně zneužívali, „oblíbené“ byly např. kapky na kašel s codeinem.

Jak se objednávala léčiva a ostatní přípravky dříve?

Za socialismu se objednávalo jednou za 3-4 týdny. Objednávky se zapisovaly do velkých objednávacích knih formátu A4, které se odesílaly na Lékárenskou službu (pozn. předchůdce dnešní Lékárenské

komory). I když lékárník objednal vše potřebné a v dostatečném množství, tak nikdy neměl jistotu, že vše, co objednal, přijde. Spíše měl jistotu, že ne. Dříve měly lékárny daleko větší skladovací prostory než v dnešní době. Když přijelo zásobování, tak se lékárníci i ostatní personál lékárny proměnili ve skladníky a přijímali a uskladňovali zboží. Byla to často fyzicky velmi náročná práce. V dnešní době si lékárník objedná přípravky online a buď mu je dodají z distribuce ještě ten den nebo maximálně den následující. V systému vidí, jaké přípravky jsou dostupné, kolik přípravků může objednat a ty také dostane. Velké skladové prostory jsou v dnešní době v lékárnách minulostí.

Jaká byla dostupnost léčiv během celé vaší kariéry?

Dříve se nesrovnatelně více připravovalo léčiva v laboratoři. Nebylo tolik HVLP¹ přípravků jako dnes. Vážilo se na ruční váze, kterou měl pan

lékárník zavěšenou na prstě a takto vážil ingredience např. na oční kapky. Žádné digitální váhy nebyly. Surovin bylo v lékárně velké množství a neměly žádnou expiraci. Existoval

jeden druh léku s danou účinnou látkou. Když lék nebyl, tak neexistovala náhrada. V dnešní době existuje více přípravků se stejnou účinnou látkou a v případě výpadku konkrétního léčivého přípravku může lékárník nabídnout plnohodnotnou náhradu. Výpadky léčivých přípravků bývaly i dříve, ale nikdy se nestalo, že by nebyly dostupné přípravky pro děti, jako se tomu stalo nedávno. Hlavním důvodem výpadku antibiotik a dětských sirupů byl nárůst postcovidových nemocí. Více se rozvinuly bakteriální infekce a výrobci nevyrobili přípravky v dostatečném množství, protože tento nárůst nikdo nečekal.

Jak se změnil vzhled lékáren?

Za socialismu z lékárenských oficín vymizely krásné stojatky a historický nábytek a byly nahrazeny HVLP¹ léky a typizovaným nábytkem. Dominantou lékárny se staly tzv. dispenzační boxy pro výdej léků na recept. Uvnitř boxu byl lékárník, který měl většinu léků na dosah ruky. Výdejní okénko boxu bylo někdy tak malé, že nebylo vidět celého lékárníka. V 90. letech se lékárny začaly postupně otevírat, zmizely boxy a skla, pacienti a lékárníci si byli blíže. V době covidu se navrátila ochranná skla, která už v lékárnách zůstala kvůli ochraně před infektem. Avšak přívětivě a hezké prostředí zůstalo i nadále.

V dnešní době je vše spojeno s technikou, co se stane, když nejde elektrický proud?

Před zavedením počítačů do lékáren mohli lékárníci vydávat léky nebo volně prodejné přípravky i v případě, že nešel elektrický proud. Dnes je nutné při výpadku elektrického proudu lékárnu dočasně zavřít. Nefungují-li počítače, lékárník nemůže načíst eRecept a kvůli elektronickým pokladnám nevydá ani volně prodejné přípravky. V některých lékárnách se ani dveře neotevrou.

1 – HVLP = hromadně vyráběné léčivé přípravky
2 – Magistraliter příprava = Individuální příprava léčivých přípravků